

Михалків І.
*студентка Львівського національного
університету імені Івана Франка*

*Науковий керівник:
кандидат юридичних наук
Шуп'яна М. Ю.*

СЛУЖБОВА ОСОБА ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ОЗНАК

У кримінальному праві є чотири елементи складу кримінального правопорушення: об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона. Розглянувши поняття суб'єкта, ми можемо побачити, що у КК України є не тільки поняття загального суб'єкта, а й спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Відповідно до ч. 2 ст.18 КК України, спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Потрібно зазначити, що існування поняття спеціального суб'єкта викликане специфікою певних видів кримінальних правопорушень, які можуть вчинити тільки люди, які володіють додатковими ознаками. Ці ознаки передбачені у законах або прямо впливають з нього, законодавець використовує їх при конструюванні складів правопорушень в Особливій частині та мають на меті звужити коло осіб, які можуть підпадати кримінальній відповідальності за вчинення певного діяння.

Я вважаю, що з урахуванням високої поширеності службових правопорушень, ознаки спеціального суб'єкта, які характеризують його як службову особу, потребують окремого розгляду. Особливість службових правопорушень полягає у тому, що вони можуть бути вчинені тільки з використанням та завдяки службовому становищу особи, яка є суб'єктом дій.

Як зазначає дослідник цього питання Т. О. Гончар, поняття службової особи було спочатку викладене у розділі «Злочини у сфері службової діяльності» (у теперішній редакції КК України «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг») та логічно, що мало б стосуватися тільки статей цього розділу. Проте науковці обґрунтовували наскрізність цього кримінально-правового визначення, тобто необхідність його застосування до усіх випадків вживання в тексті кримінального закону поняття «службова особа». Вони обґрунтували це тим, що використання єдиного визначення у всіх статтях КК України, допомогло б усунути непорозуміння, що можуть виникати.

В. О. Навроцький та Л. П. Брич, стверджують, що поняття «службова особа» – це одне з наскрізних кримінально-правових понять. Тому його зміст розповсюджується однаково на всі норми КК України, а не тільки ті правопорушення, що розміщені у розділі XVII Особливої частини КК України. Адже, це відповідає засадничим положенням законодавчої техніки, яка передбачає презумпцію того, що однакові поняття варто вживати у межах усього нормативно-правового акту.

Та у чинному кодексі визначення «службова особа» закріплене у ч. 3 ст. 18 КК України та використовується для усіх випадках, окрім статей 364, 368, 368⁵, 369. На ці статті поширюється визначення закріплене законодавцем у примітці 1 до ст. 364. А ч. 4 ст. 18 КК України розширює перелік осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за відповідні протиправні діяння. Отже, фактично у ч. 3 та ч. 4 ст. 18 КК України закріплено загальне поняття службової особи, а у примітці 1. ст. 364 – спеціальне поняття. Тому потрібно зазначити, що у законодавстві та науці відсутнє розуміння єдиного терміну «службова особа», бо кримінально-правове визначення є ширшим за конституційно-правове. Тому виникає потреба у формуванні однакового змісту для різних галузей.

В. Я. Громко здійснив аналіз їх загальних ознак як спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, та у чинному КК України виокремив три види службових осіб за сферою регулювання суспільних відносин: службові особи, які виконують функції представника влади або місцевого самоврядування; службові особи юридичної особи державної або комунальної власності, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції; службові особи, які виконують які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції службової особи юридичної особи приватного права. Щодо службових осіб підприємств, установ чи організацій, що виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції, то суспільна небезпечність цих діянь не повинна залежати від форми власності підприємства, адже всі форми власності є рівними перед законом.

Також у поняття службової особи входять службові особи публічного права, які постійно, тимчасово чи за спеціальними повноваженнями здійснюють функції представника влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають посади постійно чи тимчасово в органах державної влади або в органах місцевого самоврядування.

Підсумовуючи, можна констатувати, що службові особи є дуже важливим спеціальним суб'єктом та займають вагоме місце у суспільстві. Для них характерні ознаки не тільки вказані у КК України, а й інших нормативних актах, зокрема у Законі України «Про державну службу» та Законі України «Про службу в органах місцевого самоврядування», які виступають допоміжним джерелом для характеристики спеціального суб'єкта. У подібних випадках галузь законодавства, що межує з кримінальним правом, містить принципово важливі положення та визначення, які не тільки доповнюють норму кримінального закону, а й безпосередньо впливають на її зміст.

Також ознайомившись з дослідженням щодо динаміки кількості правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг з 2001 по 2021 рр. можна побачити, що з кожним роком цифра кількості скоєних правопорушень зростає на три відсотки. Тому необхідне детальне тлумачення поняття «службова особа» та визначення місця службової особи серед інших суб'єктів кримінального права та особливостей правового регулювання. Адже проблема боротьби з цією злочинністю набуває особливого соціально-політичного значення.

Нейман М.
*студент юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету*

*Науковий керівник:
викладач кафедри конституційного,
адміністративного та
фінансового права ЗУНУ
Кузь Т. В.*

ПРАВОВИЙ АЛГОРИТМ ДІЙ СПІВРОБІТНИКА ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ЗУПИНЦІ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми. В епоху форсованої цифровізації, ми бачимо безліч випадків коли дії співробітника поліції є такими, що суперечать чинному законодавству. Доказами слугують: фото та відеоматеріали, що ширяться мережею інтернет та нескінченна кількість судових справ у сфері адміністративного права, де найчастіше відповідачем є органи Національної поліції.

Теоретичну основу дослідження становлять такі нормативно-правові акти: Конституція України, Закон України «Про